

НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У СИСТЕМУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

*Наукова доповідь на загальних зборах НАПН України
«Цифрова трансформація освіти: штучний інтелект в сучасному
освітньому просторі», 21 листопада 2025 р.*

<https://doi.org/10.37472/v.naes.2025.7226>

ПРИГОДІЙ

Микола Анатолійович

доктор педагогічних наук,
професор, член-кореспондент
НАПН України, заступник
директора з наукової роботи
Інституту професійної освіти
Національної академії
педагогічних наук України,
м. Київ, Україна

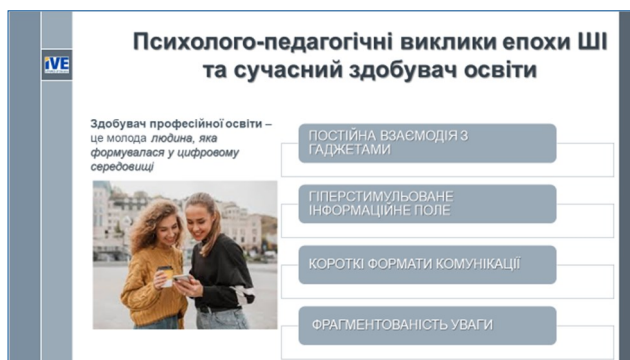

Анотація. Стаття присвячена аналізу трансформації сучасної системи професійної освіти під впливом штучного інтелекту (ШІ), цифрових платформ та персоналізованих освітніх траєкторій. Метою дослідження є обґрунтування цілісного й педагогічно виваженого підходу до впровадження цих технологій у професійну підготовку. Показано, що здобувачі освіти, які формуються в умовах гіперстимульованого цифрового середовища, потребують оновлення традиційних методик навчання та оцінювання. Доведено, що адаптивні траєкторії, системна аналітика даних і використання інструментів ШІ істотно підвищують якість навчання, забезпечуючи індивідуалізацію та відповідність сучасним психолого-педагогічним закономірностям. Встановлено необхідність зміщення акцентів професійної освіти від простого накопичення знань до розвитку критичного, креативного й системного мислення. Підкреслена роль ШІ як інструмента формування цифрової культури та підтримки прийняття освітніх рішень. Обґрунтовано значення науково-методичного супроводу Інституту професійної освіти НАПН України, зокрема у забезпеченні мотивації, справедливого оцінювання та оновлення освітньої практики. Водночас окреслено ключові виклики – академічну доброчесність, цифрову нерівність і потребу підготовки педагогів до роботи зі ШІ. Запропоновано напрями подальших досліджень і розроблення національної програми розвитку цифрових компетентностей педагогів. Зроблено висновок, що ШІ відкриває можливість формування компетентнісної, адаптивної та персоналізованої моделі професійної освіти, важливої для відновлення України.

Ключові слова: професійна освіта; штучний інтелект (ШІ); цифрові технології; компетентнісний підхід; наукові дослідження; здобувач професійної освіти; викладач.

Сучасна система професійної освіти переживає етап глибоких трансформацій. Штучний інтелект, цифрові платформи, інтелектуальні тренажери, персоналізовані освітні траєкторії – це вже не майбутнє, а чинники, які сьогодні формують нову логіку розвитку української освіти (Пригодій & Радкевич, ред., 2025; Радкевич та ін., 2025b).

Інститут професійної освіти НАПН України здійснює комплексну науково-методичну роботу, спрямовану на те, щоб упровадження цифрових технологій у цілому і штучного інтелекту зокрема стало системним, керованим і педагогічно виваженим процесом. Основні результати та перспективи цієї діяльності відображено в підготовлених інформаційно-аналітичних матеріалах (Пригодій та ін., 2025b; Радкевич та ін., 2025b). Пропонуються такі висновки.

• **По-перше. Психолого-педагогічні виклики епохи ШІ та сучасний здобувач освіти.**

Сьогоднішній здобувач професійної освіти – це молода людина, яка формувалася у цифровому середовищі. Постійна взаємодія з гаджетами, гіперстимульоване інформаційне поле, короткі формати комунікації, фрагментованість уваги – усе це впливає на психологічні механізми сприймання, мотивації й навчальної діяльності (Радкевич та ін., 2025b).

Тому **традиційні методики навчання вже не викликають очікуваного результату**. Освітняни стикаються з новими моделями мислення, іншими способами комунікації, новими освітніми потребами.

Саме тому одним із ключових завдань є **проведення комплексних досліджень сучасного психолого-педагогічного стану здобувача професійної освіти**. Без цього не можливо коректно інтегрувати штучний інтелект в освітній процес, побудувати ефективні моделі оцінювання, визначити дієві форми підтримки й мотивації здобувачів професійної освіти (Пригодій, 2024; 2025).

Інститут професійної освіти НАПН України вже започаткував такі дослідження в межах виконання прикладної теми 2024-2025 рр. щодо цифрових платформ підготовки кваліфікованих робітників машинобудівної галузі (Пригодій та ін., 2025a). Зібрані дані підтвердили: **адаптивні освітні траєкторії, AI-аналітика, автоматизоване оцінювання та персоналізований супровід здобувача значно підвищують якість навчання** (Пригодій, 2025; Пригодій & Радкевич, 2025).

• **По-друге. Компетентнісний підхід як основа розвитку мислення.**

Професійна освіта сьогодні є тією сферою, де компетентнісний підхід набуває особливої ваги (Пригодій, 2011). Доведено, що ринок праці ХХІ століття потребує не тільки навичок виконання операцій, а **здатності мислити, діяти у складних ситуаціях, працювати з даними, приймати рішення**.

Штучний інтелект стає засобом, що дає змогу

змістити акцент від «знаннєвого перенасичення» до **розвитку критичного, креативного, алгоритмічного та системного мислення** (Радкевич та ін., 2025b).

Необхідно спрямовувати зусилля на формування освітнього середовища, в якому здобувач професійної освіти:

- аналізує дані, які пропонує система генеративного штучного інтелекту;
- порівнює, ставить під сумнів, робить висновки;
- вчиться відповідально працювати з інформацією та оцінювати її достовірність;
- опановує навички, що формують основу цифрової та інформаційної культури.

Так змінюється сама структура освітнього процесу – головне штучний інтелект не підміняє мислення, а створює **простір для його розвитку** (Радкевич та ін., 2025b).

• **По-третє. Науково-методичний супровід ІПО НАПН України.**

У дослідницьких матеріалах Інституту професійної освіти зафіксовано низку важливих результатів, які підтверджують потужність нашої наукової школи та її внесок у цифрову трансформацію професійної освіти.

1. Дослідження психолого-педагогічних аспектів використання штучного інтелекту.

Проаналізовано можливості персоналізованого навчання, адаптивних траєкторій, автоматизованого оцінювання, цифрових тренажерів і симуляторів (Пригодій, 2025; Пригодій та ін., 2019; Radkevych et al., 2025).

Доведено, що штучний інтелект здатен:

- підвищити мотивацію,
- зміцнити професійні компетентності,
- забезпечити справедливе оцінювання,
- створити умови для індивідуального темпу навчання.

2. Нове наукове дослідження у 2026-2027 рр.

Заплановано прикладне дослідження з методичних засад підготовки фахівців автотранспортної галузі із застосуванням технологій штучного інтелекту (Пригодій та ін., 2025a; Радкевич та ін., 2025a).

Це перше в Україні дослідження, що системно охоплюватиме:

- класифікацію технологій штучного інтелекту для професійної освіти;
- методику формування цифрової компетентності педагогів у аспекті використання штучного інтелекту;
- оцінювання ефективності інтеграції штучного інтелекту в освітній процес;
- створення тренінгів і навчальних матеріалів для викладачів закладів професійної освіти.

3. Використання штучного інтелекту науковцями ІПО НАПН України у дослідницькій та освітній діяльності.

Основні напрями застосування ШІ науковцями:

- інструменти для складання бібліографій,
- аналітика даних,
- генерація дидактичних матеріалів,
- інтелектуальні системи оцінювання,
- перекладацькі моделі,
- цифрові тренажери і чат-боти.

Доведено, що **використання штучного інтелекту не замінює дослідника чи викладача**, а надає їм інструменти для підвищення продуктивності та поглиблення аналітичної роботи (Пригодій, 2024; Радкевич та ін., 2025b).

• По-четверте. Проблеми впровадження штучного інтелекту, що потребують першочергових досліджень.

Науковцями ІПО НАПН України виокремлено низку викликів, які мають бути вирішені на рівні державної політики та науково-методичного забезпечення. Серед них :

- питання академічної доброчесності та позитивного сприйняття систем генеративного штучного інтелекту;
- подолання цифрової нерівності;
- захист персональних даних;
- підготовка педагогічних працівників;
- доступність україномовних цифрових ресурсів;

- обґрунтування методик викладання та оцінювання з використанням штучного інтелекту.

Особливо важливо **ґрунтовно оновлювати методики навчання та оцінювання**, оскільки здобувач професійної освіти, який виріс у цифровому середовищі, по-іншому реагує на традиційні форми та методи навчання й контролю (Радкевич та ін., 2025b).

AI-аналітика та автоматизований зворотній зв'язок – ці можливості потребують стандартизації та педагогічної інтерпретації.

Отже, ШІ відкриває для професійної освіти можливість не просто модернізувати інструменти навчання, а **змінити саму логіку освітнього процесу**, зробивши його:

- компетентнісно орієнтованим,
- персоналізованим,
- доказовим,
- адаптивним,
- психолого-педагогічно вмотивованим.

Інститут професійної освіти НАПН України вже виконує важливу роль у цьому процесі, забезпечуючи:

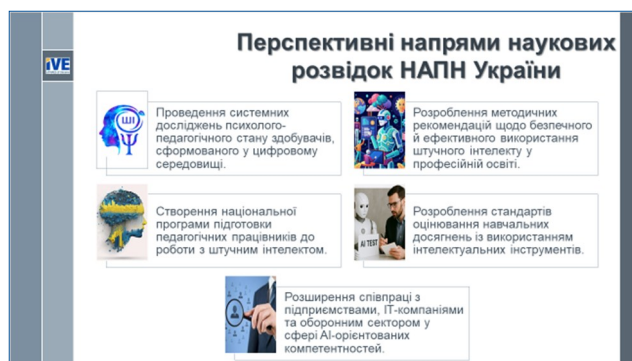
- науково обґрунтовані підходи до впровадження технологій штучного інтелекту;
- методики підготовки педагогів (Пригодій та ін., 2025c);
- моделі оцінювання з використанням цифрових інструментів;
- дослідження психолого-педагогічних змін здобувачів освіти, які визначають успіх цифровізації.

Пропонуємо НАПН України підтримати такі напрями подальшої роботи:

1. Проведення системних досліджень психолого-педагогічного стану здобувачів, сформованого у цифровому середовищі.

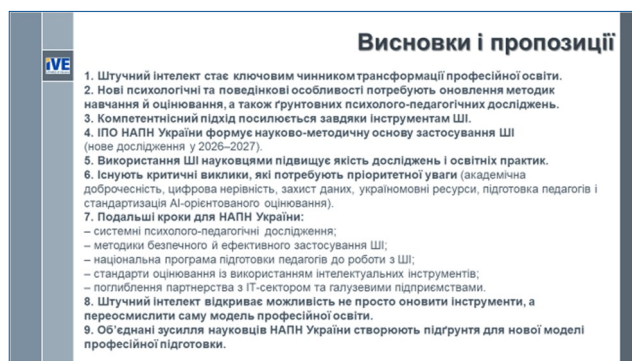
2. Розроблення методичних рекомендацій щодо безпечного й ефективного використання штучного інтелекту у професійній освіті.

3. Створення національної програми підготовки педагогічних працівників до роботи з штучним інтелектом.

4. Розроблення стандартів оцінювання навчальних досягнень із використанням інтелектуальних інструментів.

5. Розширення співпраці з підприємствами, ІТ-компаніями та оборонним сектором у сфері AI-орієнтованих компетентностей.

Сьогодні людство стоїть на межі нової епохи, у якій професійна освіта стає драйвером економіки, інновацій і повоєнного відновлення України. Штучний інтелект не замінює вчителя й не руйнує основи педагогіки, але він відкриває можливості, які слід використовувати мудро, відповідально і професійно.

Саме завдяки об'єднаним зусиллям науковців НАПН України, зокрема Інституту професійної освіти, є можливість сформулювати **якісно нову модель підготовки спеціалістів, що орієнтована на мислення, компетентність і творчу самостійність кожного здобувача професійної освіти.**

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Пригодій, М. А. (2011). Використання компетентнісного підходу при підготовці майбутніх учителів до профільного навчання учнів. У Н. С. Побірченко та ін., ред., *Технологічний підхід у підготовці майбутніх учителів*, Вип. 3, (с. 167-173). Умань: ПП Жовтий.
- Пригодій, М.А. (2024). Методичні засади застосування цифрових технологій у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 6(1), 1-13. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2024.6104>

Пригодій, М.А. (2025). Цифрові освітні платформи для персоналізованого навчання. У *Актуальні проблеми освітнього процесу в контексті європейського вибору України : матеріали VII Міжнародної конференції (14 листопада 2024 року)* (с. 373-376). Київ: Видавництво Ліра-К. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744472>

Пригодій, М.А., & Радкевич, О.П. (2025). Технології штучного інтелекту як інструмент персоналізованого навчання на цифрових освітніх платформах. In A. Ostenda & O. Nestorenko, eds., *Education, economy, and AI: Multidisciplinary perspectives for a digital future : monograph* (p. 139-151). Katowice: The University of Technology in Katowice Press. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/745754>

Пригодій, М.А., Гуржій, А.М., Липська, Л.В., Гуменний, О.Д., Зуєва, А.Б., Кононенко, А.Г., Прохорчук, О.М., & Белан, В.Ю. (2019). *Методичні основи розроблення SMART-комплексів для підготовки кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти : методичний посібник*. Житомир: Полісся. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720268>

Пригодій, М.А., Гуржій, А.М., Лупаренко, Л.А., Гуменний, О.Д., Белан, В.Ю., Голуб, І.І., Єршов, М.-О.В., Кушнір, В.В., Волошин, А.М., & Чуйкова, О.М. (2025a). *Методичні рекомендації щодо застосування цифрової платформи професійної підготовки кваліфікованих робітників машинобудівної галузі: методичні рекомендації для педагогічних працівників закладів професійної освіти : методичні рекомендації*. Київ: Інститут професійної освіти НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/746631>

Пригодій, М.А., Гуржій, А.М., Лупаренко, Л.А., Гуменний, О.Д., & Белан, В.Ю. (2025b). *Проектування та застосування цифрової платформи професійної підготовки спеціалістів: інформаційно-аналітичні матеріали*. Київ: Інститут професійної освіти НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/746840>

Пригодій, М.А., Гуржій, А.М., Лупаренко, Л.А., Гуменний, О.Д., Белан, В.Ю., Голуб, І.І., Кушнір, В.В., & Чуйкова, О.М. (2025c). *Підготовка педагогічних працівників до застосування цифрової платформи професійної підготовки кваліфікованих робітників машинобудівної галузі : практичний посібник для педагогічних працівників закладів професійної освіти*. Київ: Інститут професійної освіти НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/747024>

Радкевич, В.О., Кравець, С.Г., Онищенко, А.П., Лузан, П.Г., Мося, І.А., Пащенко, Т.М., Тітова, О.А., Кручек, В.А., Субіна, О.О. Пригодій, М.А., Лупаренко, Л.А., Єршова, О.Л., Закатнов, Д.О., & Ваніна, Н.М. (2025a). *Інноваційні методику і технології професійної освіти : практичний посібник для педагогічних працівників закладів професійної та фахової передвищої освіти* (В.О.Радкевич & М.А.Пригодій, ред.). Київ: Інститут професійної освіти НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/746452>

Радкевич, В.О., Пригодій, М.А., Лупаренко, Л.А., Кравець, С.Г., Герлянд, Т.М., & Кручек, В.А. (2025b). *Цифрова трансформація освіти: штучний інте-*

лект в сучасному освітньому просторі : Інформаційно-аналітичні матеріали до загальних зборів НАПН України. Київ: Інститут професійної освіти НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/746629>

Radkevych, O., Pryhodii, M., & Radkevych, V. (2025). Artificial intelligence use in assessing the learning out-

comes of future engineers. In M.E. Auer & T. Rüttmann, eds., *Futureproofing Engineering Education for Global Responsibility*. ICL 2024. Lecture Notes in Networks and Systems (Vol. 1260, pp. 557-564). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-85652-5_55

SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL SUPPORT FOR THE IMPLEMENTATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE SYSTEM OF VOCATIONAL EDUCATION

Scientific report at the General Meeting of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine "Digital Transformation of Education: Artificial Intelligence in the Modern Educational Space", 21 November 2025

Mykola Pryhodii

DSc in Education, Professor, Corresponding Member of NAES of Ukraine, Deputy Director for Scientific Work of the Institute of Vocational Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. *The article analyses the transformation of the modern system of vocational education under the influence of artificial intelligence (AI), digital platforms, and personalized learning pathways. The purpose of the study is to justify a holistic and pedagogically balanced approach to integrating these technologies into vocational training. It is shown that learners who develop within a hyper-stimulated digital environment require updates to traditional teaching and assessment methods. The study demonstrates that adaptive learning pathways, systematic data analytics, and the use of AI tools significantly enhance the quality of education by ensuring individualization and alignment with contemporary psychological and pedagogical principles. The research identifies the need to shift the focus of vocational education from mere knowledge accumulation to the development of critical, creative, and systemic thinking. The role of AI as an instrument for cultivating digital culture and supporting educational decision-making is emphasized. The importance of scientific and methodological support provided by the Institute of Vocational Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine is substantiated, particularly in fostering learner motivation, ensuring fair assessment, and modernizing educational practices. At the same time, key challenges are outlined—including academic integrity, digital inequality, and the need to prepare teachers for working with AI. Directions for further research and the development of a national program for enhancing teachers' digital competencies are proposed. The study concludes that AI creates opportunities for building a competence-oriented, adaptive, and personalized model of vocational education, which is crucial for Ukraine's recovery.*

Keywords: *vocational education; artificial intelligence (AI); digital technologies; competence-based approach; scientific research; vocational learner; educator.*

Дата публікації: 11 грудня 2025 р.